

SĂPĂTURILE ARHEOLOGICE DIN AȘEZAREA GETICĂ DE
LA PLEAȘOV (JUDEȚUL TELEORMAN)

Campaniile 1985—1987

de CONSTANTIN PREDA

După cum s-a subliniat în raportul general cu privire la cercetările de la Pleașov, publicat în *Thraco-Dacia*, 7, 1986, p. 71—100, așezarea getică identificată pe terasa stângă a Oltului face parte din rândul centrelor întărite, locuite parțial, situându-se ca tip și cronologie totodată, între „cetățile mari de refugiu” din sec. IV—III î.c.n. și așezările aglomerate de genul *davae*-lor, caracteristice ultimelor două secole dinainte de cucerirea romană. Din datele obținute până în prezent s-a stabilit că în așezarea de la Pleașov s-a locuit cu precădere pe panta și la poala valului, pe o distanță de cca 15 m. În rest, până la marginea terasei, locuirea este destul de sporadică. O asemenea situație indică o ușoară schimbare a caracterului așezării, care nu mai este un centru de refugiu strict. Suprafața redusă și sistemul de fortificație cu șanț și val de apărare, ca și locuirea în sine, fie ea și mai puțin intensă, se apropie mult de așezările de tipul *davae*-lor, a căror apariție se anunță de pe acum. Comunitatea getică de la Pleașov este mai legată de așezare și se află mai mult timp în interiorul sau în apropierea acesteia în raport cu stăpânii cetăților de refugiu.

Ca și în anii precedenți, și în campaniile din anii 1985—1987, săpăturile s-au concentrat în zona mai intens locuită din panta valului și de la poala acestuia. Partea nou cercetată din zona amintită constă în săparea altor suprafețe de teren, care nu mai pot aduce modificări importante concluziilor formulate până în prezent. În schimb, rezultatele de pe urma acestor ultime cercetări aduc unele confirmări și clarificări stratigrafice și cronologice de amănunt și vin să îmbogățească totodată, prin noile materiale scoase la iveală, fondul documentar acumulat anterior.

În funcție de necesități, ca și de experiența căpătată în cercetările precedente, s-au săpat în aceste campanii alte cinci suprafețe denumite F, G, H, I și J, precum și o secțiune (S.IV), lungă de 23 m și lată de 1,5 m, la care se adaugă și un sondaj (S V), efectuat pe latura de NNE a așezării (fig. 1).

Suprafața F are lungimea de 10 m și lățimea de 5,50 m, iar adâncimea de 1,80 m, spre val și 1 m spre interiorul așezării. În cuprinsul ei s-au descoperit: două vetre de foc, de formă circulară, cu diam. de 0,70 m, aparținând desigur unor locuințe, dovada fiind făcută de prezența, în preajma acestora, a unor bucăți de lipitură arsă și resturi de podină lutuită; la capătul dinspre poala valului, la —1,80 m, s-a găsit un puternic strat de

arsură, aparținând probabil unui cuptor (fig. 2). În stratul de cultură au apărut o serie de fragmente ceramice lucrute cu mâna și la roată, printre acestea aflându-se și un cap de cal din lut, văzut din profil, reprezentând probabil mânerul unui capac de vas (fig. 7, 1; 8, 1). La acestea se mai adaugă un mâner ștampilat de amforă rhodiană (fig. 7,7), o fusaiolă de lut și un piron mare de bronz.

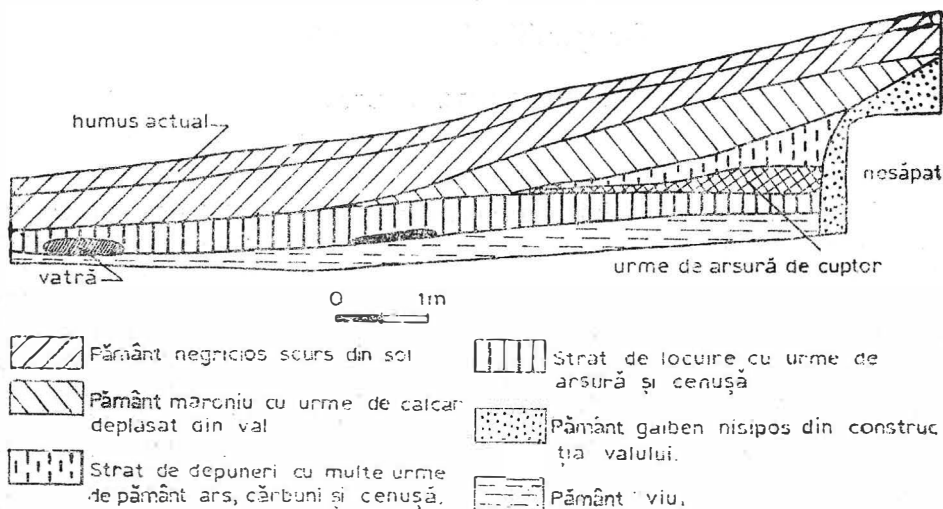

Fig. 2. Pleașov. Profilul peretelui de N-E al suprafeței F.

Suprafața G are lungimea de 14 m și lățimea de 4 m, iar adâncimea de 1,10 m și respectiv 1,60 m spre val. În jumătatea ei de ESE, la $-0,90$ m s-a dat peste o suprafață de lipitură arsă și de pietre, lungă de 6 m și lată de 2–3 m, de care se leagă și o vatră lutuită, totul aparținând desigur unei locuințe.

Suprafața H este lungă de 14 m și lată de 3 m, cu adâncimea de 1 m și 1,60 către val, unde se află același strat de arsură, cu multă cenușă și cărbuni. Ceramica apare și aici în număr însemnat, în rândul căreia se remarcă un fragment de mâner de amforă rhodiană cu ștampilă (pl. 8,8).

Suprafața I, trasată, de asemenea, perpendicular, pe val are lungimea de 15 m și lățimea de 4 m, iar adâncimile de 1 m spre așezare și 1,80 m spre val. La adâncimea de 0,90 m s-a dat peste o suprafață compactă de lipitură arsă și de podină lutuită, aparținând desigur unei locuințe. Pe baza limitelor întinderii podinii și a urmelor de lipitură s-a putut stabili că locuința avea dimensiunile de 5×3 m, orientarea E-V și fața către E, adică spre valea Oltului. Bucățile de lipitură păstrează amprente de bârne, nuiiele și de împletitură de nuiiele.

Suprafața J, cu dimensiunile de 14×3 m și cu orientarea similară sectoarelor cercetate anterior, s-a săpat până la adâncimea de 0,90 m spre interiorul așezării și de 2 m în panta valului. Către capătul dinspre val, la baza depunerilor de cultură se întâlnește același strat de arsură, cu cărbuni și multă cenușă, ce se întinde de-a lungul valului. Din rândul descoperirilor, în afara ceramicii ar fi de remarcat două râșnițe simple, un mâner de amforă rhodiană cu rest din ștampilă (pl. 7, 6) și un topor de fier (pl. 8, 5).

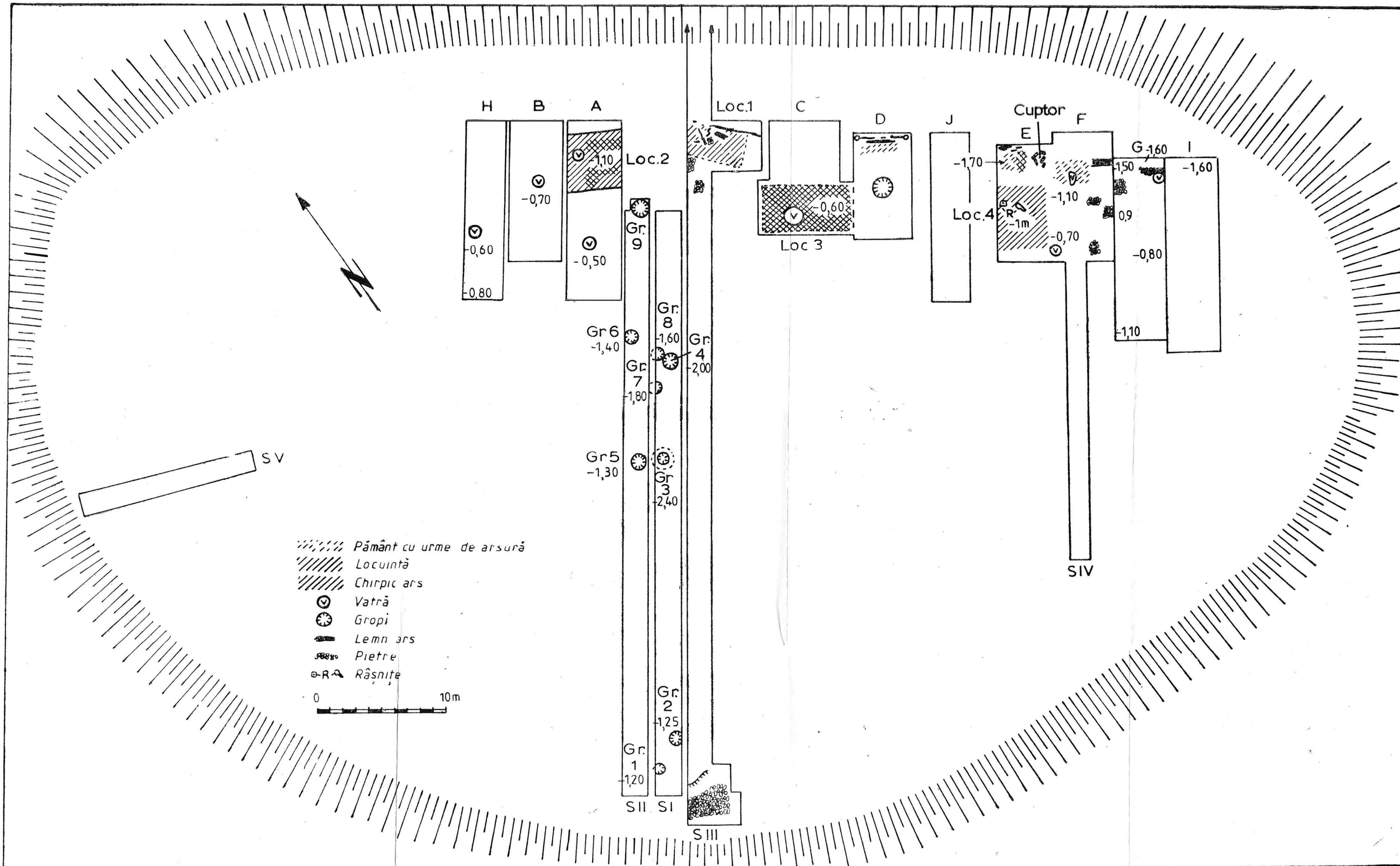

Fig. 1. Pleșov. Planul general al săpăturilor.

În urma acestor ultime campanii de săpături din anii 1985—1987 se pot face unele constatări de ordin general, valabile pentru întreaga zonă cercetată, care vin să confirme şi să întregească în bună măsură observaţiile înregistrate în primele cercetări de la Pleaşov.

În ceea ce priveşte situaţia stratigrafică trebuie să facem precizarea că aceasta nu diferă, în linii generale şi esenţiale totodată, de cea stabilită în campaniile anterioare. Principalul strat de cultură, constând de regulă din urme de lipitură arsă, cenuşă şi cărbune, începe de la poala valului şi înaintează până dincolo de jumătatea pantei acestuia. La capătul dinspre val se întâlnesc urme de bârne şi de pari, sub formă de cărbuni arşi, indicând existenţa aici a unui parapet, eventual perete de lemn, ce se sprijinea pe val. În acest sector s-au găsit cele mai multe şi mai importante depuneri arheologice, ceramică în special şi oase de animale. Surprinde şi de data aceasta faptul că întreg acest strat de arsură şi cenuşă este acoperit în întregime de aripa valului, cu un strat de pământ gălbui argilos, foarte rezistent la săpat, ceea ce nu dă cituşi de puţin impresia că ar fi vorba de o simplă scurgere a lui cu timpul. În explicaţiile date anterior, înclinam să credem că în urma dezafectării protecţiei valului şi al locuinţelor din vecinătate, pământul din val s-a prăbuşit şi a acoperit stratul de cultură. Faptul că acesta este foarte tare, dând impresia că a fost bine bătătorit, ar pleda pentru o refacere şi înălţare a valului, după prăbuşirea gardului protector. Astfel, locuirea a fost împinsă ceva mai spre interiorul aşezării şi s-ar putea explica şi felul în care apare cel de-al doilea nivel de locuire, acesta fiind surprins şi în panta valului, prin vetre care suprapun primul nivel şi parte din pământul pantei valului. Explicaţia aceasta, pe care am formulat-o anterior ca ipoteză, pare să se confirme. În nici un caz nu se pune problema admiterii unei locuiri anterioare constituirii valului, deoarece stratul de cultură limitat de o protecţie din bârne de lemn şi pari se sprijină pe depunerea de pământ din val. Totodată, ar fi greu de explicat natura şi funcţia construcţiei de lemn pe care am sesizat-o de-a lungul întregului val, la aceeaşi adâncime şi la aceeaşi distanţă pe linia pantei valului. Este, de asemenea, limpede că toate locuinţele descoperite se înşiră de-a lungul valului, folosindu-se de protecţia acestuia. În plus, datele consemnate până în prezent arată limpede contemporaneitatea fortificaţiei şi a locuirii, ea şi legătura directă şi intimă dintre aşezare şi restul construirii acestui bine-cunoscut sistem de apărare în lumea geto-dacă.

Descoperirile nu sunt prea numeroase şi nici prea variate, proporţiile păstrându-se în limitele deja constatate şi în săpăturile anterioare. Predomină, cum era de aşteptat, ceramica, reprezentată atât de resturi de vase lucrate cu mâna, cât şi de vase lucrate la roată. Ceramica lucrată cu mâna este reprezentată prin câteva fragmente de fructiere, cu buza evazată, din pastă negricioasă sau castanie cu lustu la suprafaţă, tip de vas cunoscut în faza preclasică a culturii geto-dacice (fig. 3, 1, 5, 6, 8). Reţin apoi atenţia fragmentele de vase-sac sau vase-borcan, cu buza uşor arcuită în afară, prevăzute cu decor de brânc alveolare şi butoni, la care se adaugă şi decorul de linii incizate, în poziţie verticală sau oblică, aplicate pe întreaga suprafaţă a vasului (fig. 3, 1, 4, 7, 9 şi 4, 1, 2, 4, 7).

Ceramică lucrată la roată este ceva mai numeroasă. Din rândul acesteia ar fi de menţionat mai întâi resturile unui vas mare, bitroneonic, din

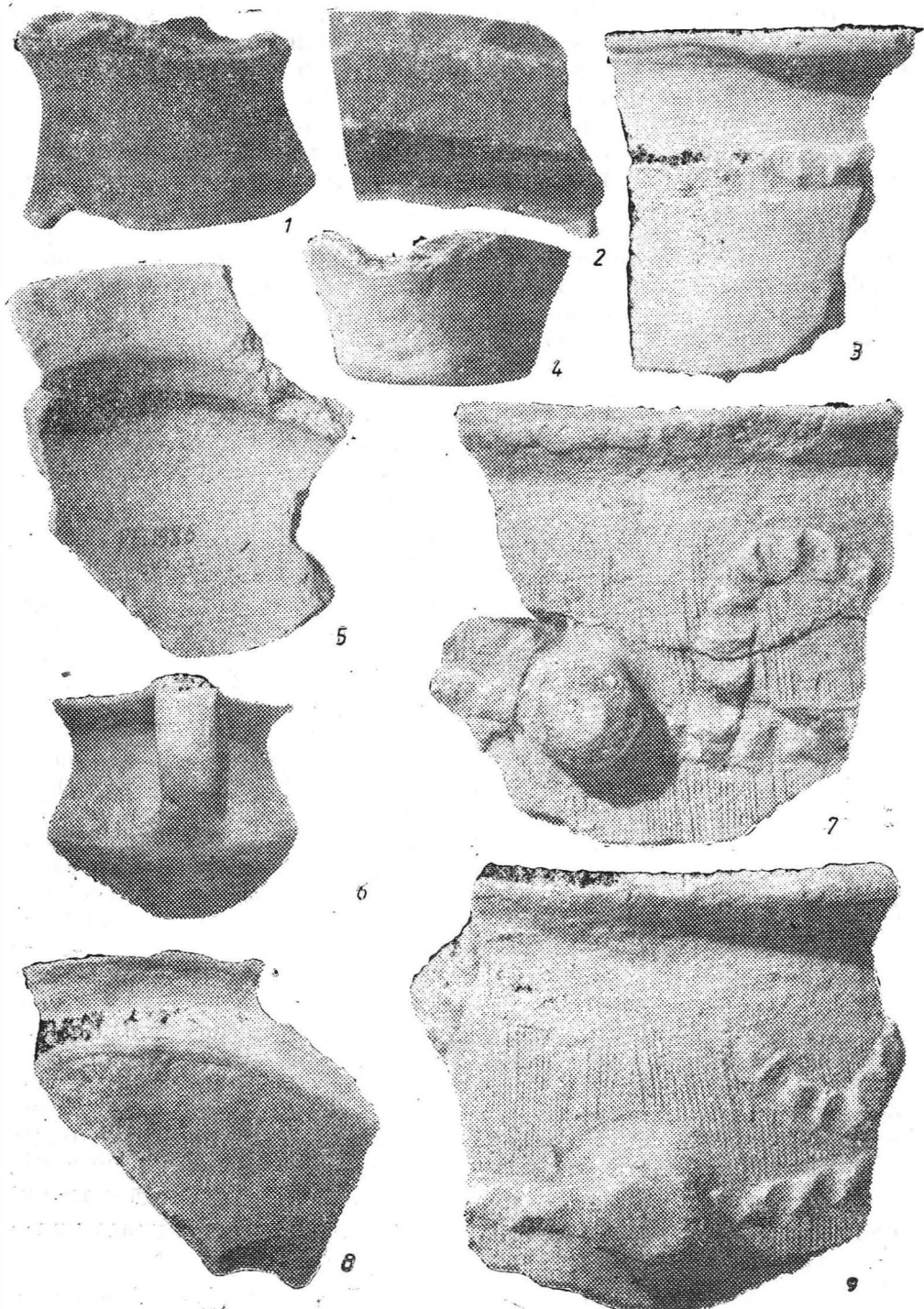

Fig. 3. Pleașov. Ceramică geto-dacică lucrată cu mâna (mărimca 1/2).

pastă cenușie închisă, găsit la capătul de nord-est al suprafeței J. Tot aici s-au descoperit și fragmente dintr-un chiup, rămase în groapa în care fusese fixat inițial recipientul. La acestea se adaugă fragmente de castroane și străchini, toate din pastă cenușie, unele cu buza ușor arcuită spre interior în genul bolurilor, iar altele cu buza lată, orizontală, uneori și fațetată (fig. 5), cum și resturi dintr-o fructieră cu decor de linii lustruite în formă

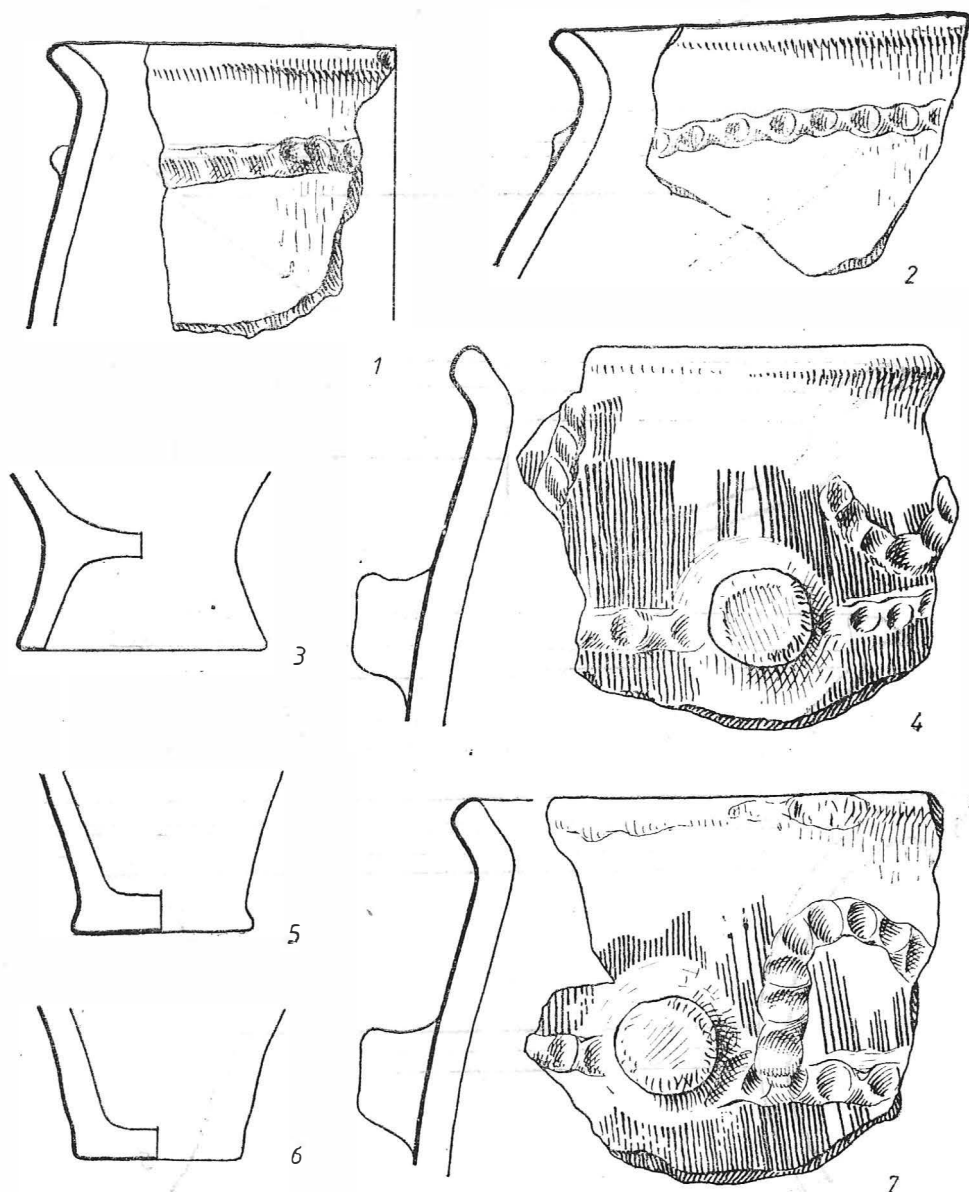

Fig. 4. Pleșașov. Ceramică geto-dacică lucrată cu mâna (mărima 1/2).

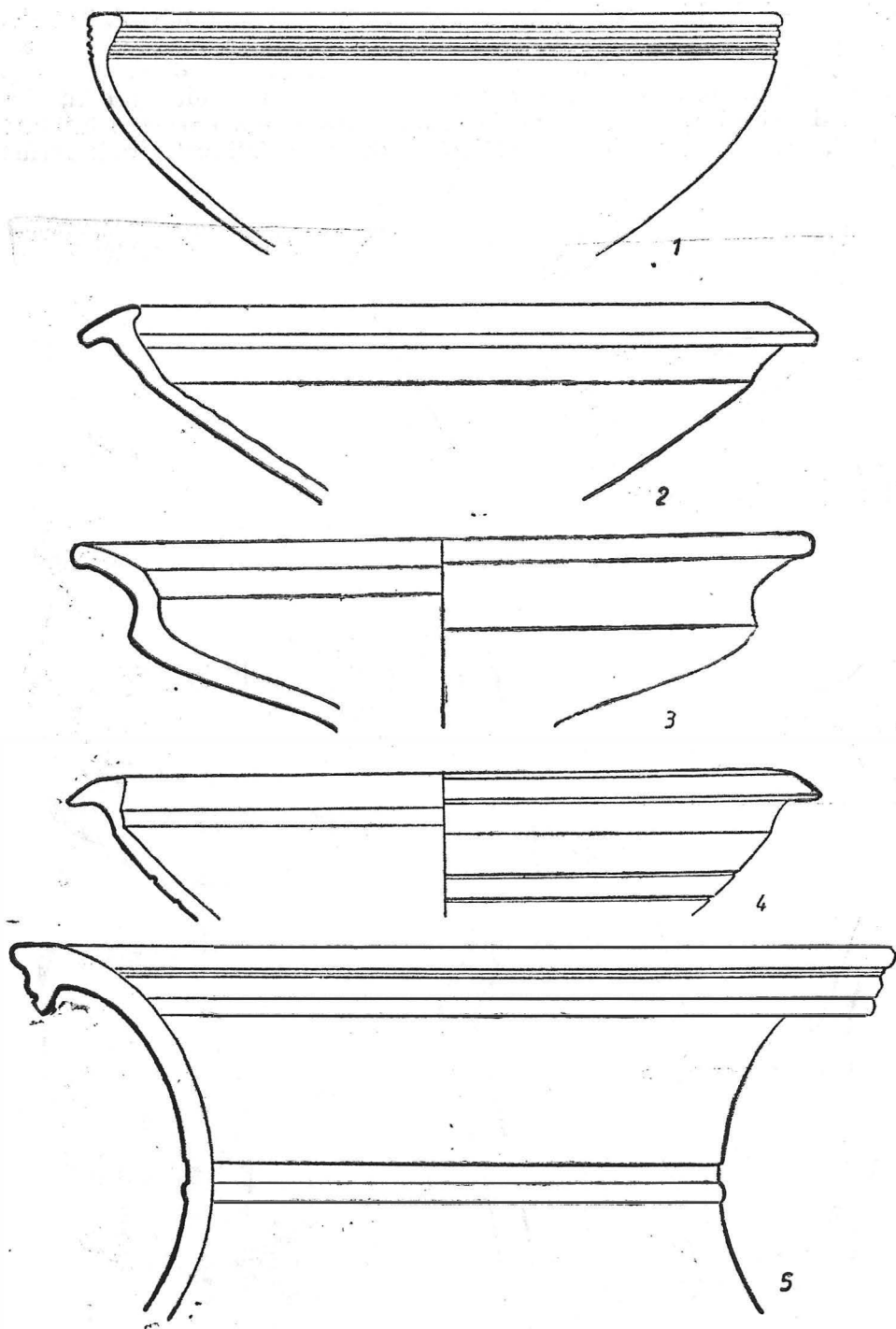

Fig. 5. Pleșov. Ceramică geto-dacică lucrată la roată (mărimea 1/2).

de val și fragmente de cănițe (fig. 6). Din rândul produselor ceramice mai face parte și un mâner de capac de vas în forma unui cap de cal în profil, cu urechile proiectate în față și ochii proeminenți (fig. 7, 1 ; 8, 1).

Ceramica de import este reprezentată de câteva fragmente de amfore (fig. 6, 3), printre care se află și trei mânere ștampilate. Toate aparțin unor amfore de proveniență rhodiană. Una este de formă circulară, cu floare

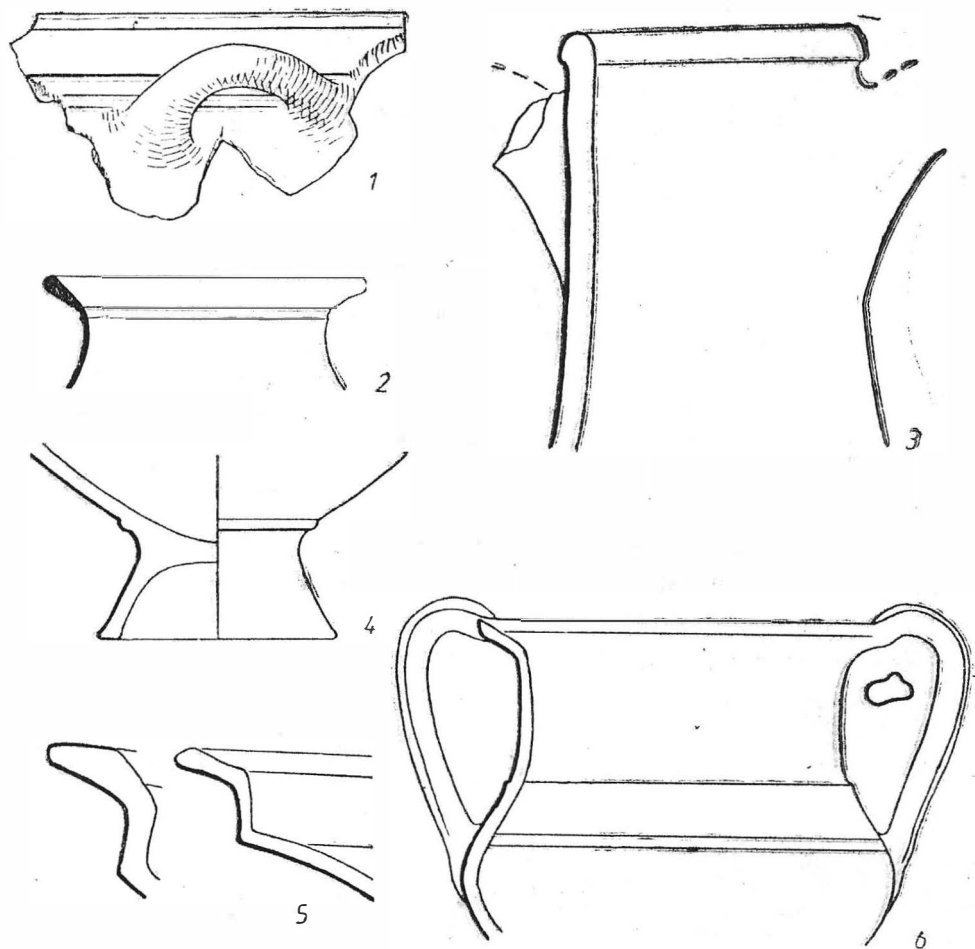

Fig. 6. Ceramică geto-dacică lucrată la roată (1-2, 4-6) și gât de amforă grecească (3) (mărimea 1/2).

și cu parte din inscripție [Ἐπὶ Τεῖ] $\sigma\alpha\mu\acute{\epsilon}\nu\epsilon$ [$\upsilon\varsigma \dots$] (fig. 7, 7 ; 8, 8). Cea de-a doua ștampilă este de formă rectangulară, fragmentară, pe care se mai poate citi Ἐπὶ Αἰσχίνα [$\Delta\alpha\lambdaί\omicron\upsilon$] (fig. 7, 8 ; 8, 7). Ultima are aceeași formă rectangulară, dar destul de slab imprimată, din

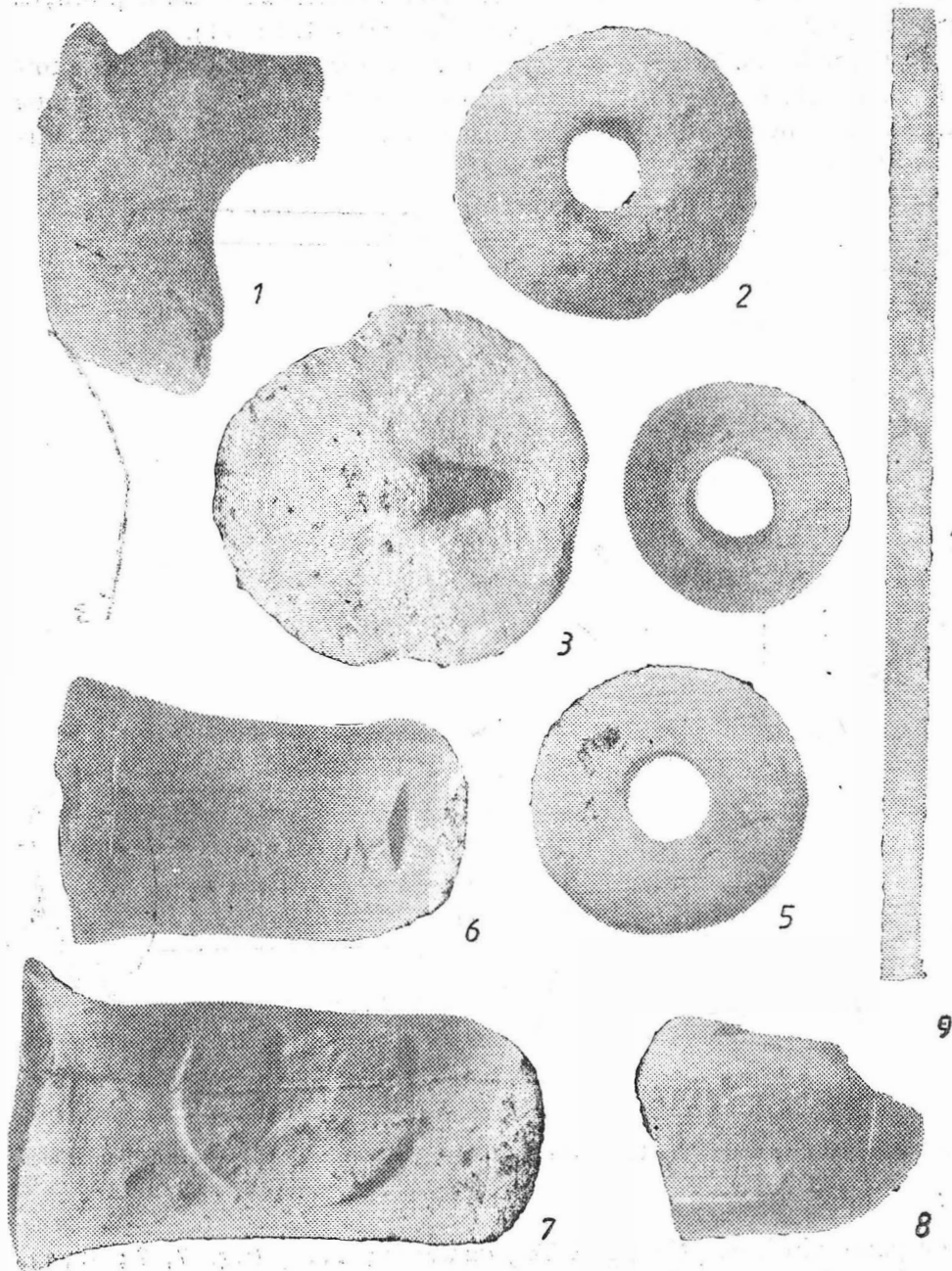

Fig. 7. Pleașov. Mâner de capac de vas (1), capac de vas (3), fusairole de lut (2, 4-5), obiect de bronz (9) și mânerce de anfore grecești ștampilate (6-8).

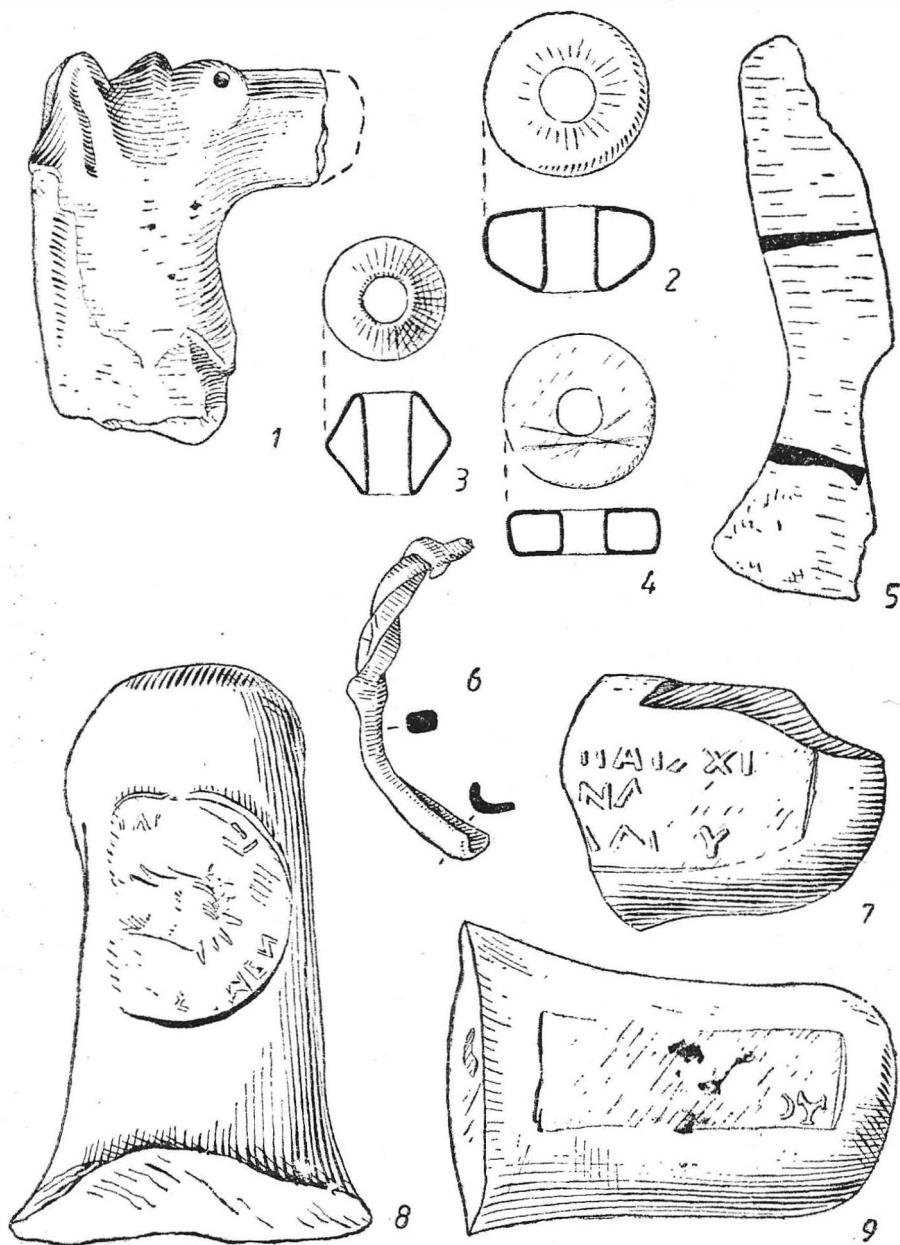

Fig. 8. Pleașov. Măner de capac de vas (1), fusaoile de lut (2—4), topor de fier (5), brățară de fier (6) și manere de amfore grecești ștampilate (7—9) (mărimea 1/1 la nr. 1, 7—9 și 1/2 la nr. 2—5).

inscripție păstrându-se clar doar — — — OY (fig. 7, 6 ; 8, 9). Toate aceste ștampile datează, după câte se pare între anii 146—108 î.e.n.¹.

Obiectele descoperite, chiar dacă nu sunt numeroase, totuși unele dintre acestea prezintă interes arheologic demn de remarcat. Este vorba mai întâi de toporul de fier descoperit în suprafața J, care are o formă mai puțin cunoscută. Unul dintre tășuri este specific topoarelor cu lama lată. Celălalt, reprezentând partea opusă, are poziție orizontală și se separă printr-o șa locul unde se efectua legătura cu mânerul (fig. 8, 5). Apoi ar fi de amintit un fragment dintr-o brătară de fier găsită în suprafața I, în stratul de cultură din panta valului, constând dintr-o sârmă groasă, cu capetele răsucite și apoi legate (fig. 8, 6).

La capătul dinspre val al suprafeței J, în stratul de arsură și cenușă, s-au găsit două râșnițe de piatră, însoțite de percutoarele proprii. Una dintre râșnițe are formă ovală și este perforată la mijloc fiind prevăzută cu patru șanțulețe pe fața netedă, care pornesc, în formă de cruce, de la perforație către margine.

Din rândul obiectelor descoperite mai fac parte și trei fusaiole de lut, una de formă bitronconică, iar celelalte două de tip aplatizat, dovadă a practicării torsului și indirect a țesutului (pl. 7, 2, 4, 5).

Descoperirile și observațiile prilejuite de săpăturile din această campanie vin să sprijine concluziile de ordin istoric și arheologic formulate în raportul general publicat anterior. În ceea ce privește mai întâi încadrarea în timp a așezării, trebuie precizat faptul că, chiar dacă nici de data aceasta n-au apărut elemente de ordin cronologic cu care să se poată opera mai strâns și mai exact, ceramica descoperită, identică cu cea găsită până în prezent, permite datarea așezării aproximativ între sfârșitul sec. III și începutul sec. I î.e.n. Semnificative în această privință se dovedesc, pe de o parte, tipurile de castroane sau fructiere lucrate cu mâna, din pastă relativ fină, de culoare neagră sau maronie, cu lustru la suprafață, iar pe de alta, străchinile și castroanele lucrate la roată din pastă cenușie, unele cu buza orizontală, îngustă, anunțând tipul de fructieră de mai târziu, și altele cu pereții arcuiți ușor spre interior, în genul bolurilor. Toate aceste tipuri ceramice la care se adaugă mânerile de amfore grecești cu ștampile aparțin sigur sec. II î.e.n. Nu avem certitudinea dacă unele dintre acestea ating și sec. III și nici nu am putea preciza care anume. Ceea ce se poate spune totuși este constatarea că vasele din seriile menționate se găsesc asociate întotdeauna și apar mai ales în stratul de cultură de sub poala valului, ele fiind prezente totuși și în interiorul așezării.

În al doilea rând, aceste ultime săpături vin să confirme faptul că așezarea întărită de la Pleașov nu are locamdată analogii în ceea ce privește caracterul ei dublu, de refugiu și de locuit. Din acest punct de vedere, ca de altfel și cronologic, ea se situează între centrele cu caracter de refugiu, de genul celor de la Mărgăritești, Bucovăț, Orbeasca, Cotnari etc., și așezările aglomerate de tipul *davae*-lor. Prin dimensiunile ei reduse, genul de fortificație, cu șanț și val de pământ și o locuire cât de cât intensă și organi-

¹ Identificarea și indicațiile bibliografice le datorăm lui Alexandru Avram, căruii îi aducem cuvenitele mulțumiri. Pentru analogii : D. B. Selov, *Keramičeskie klejma iz Tanaisa III-I v.d.n.e.*, Moscova, 1975, nr. 201 ; V. R. Grace, *Excavations at Nessana*, Londra, 1962, pl. XXXIX, p. 114, nr. 1.

zată, chiar dacă se concentrează către val, aşezarea se apropie mai mult de centrele întărite şi bogate în urme de locuinţe de tipul *davae*-lor.

Comunitatea getică din zona actuală a Pleaşovului se dovedeşte mai stabilă decât cele care-şi construiseră cetăţi de refugiu, atât pentru oameni cât şi pentru animale. Prezenţa unor locuinţe de suprafaţă, construite cu grijă şi destul de solid, indicând o viaţă organizată şi permanentă, vine în sprijinul ideii de mai mare stabilitate. Descoperirea unei însemnate cantităţi de ceramică, lucrată atât cu mâna, cât şi la roată, a unui număr relativ mare de răşniţe, fusaiole, obiecte de podoabă, produse de import elenistice etc., reprezintă un argument de bază în ceea ce priveşte activităţile de ordin economic ale comunităţii getice de aici. Tcate acestea ne indică în mod limpede momentul trecerii de la cetăţile de refugiu la aşezările de tipul *davae*-lor de la o mai mare mobilitate, la o mai accentuată stabilitate. În consecinţă, urmează să admitem că geţii din zona Pleaşovului erau deopotrivă păstori şi agricultori. Ei începuseră să-şi îndrepte atenţia în mod evident şi spre activităţi meşteşugăreşti, pe lângă practicarea păstoritului şi a agriculturii, care continuau să reprezinte ramurile economice de bază.

Aproape de Olt şi de Dunăre, reprezentanţii acestei comunităţi intraseră în contact cu negustori din lumea elenistică şi tracă, de unde îşi procurau unele obiecte de podoabă, uleiuri şi eventual şi vinuri, pe care le obţineau în schimbul produselor lor agricole. Stabilirea de astfel de relaţii reprezintă o mărturie a capacităţii şi nivelului economic ridicat al geţilor din aşezarea de la Pleaşov. De altfel, zona pe care aceştia o stăpâneau, ocupând terasa stângă de pe cursul inferior al Oltului, cu deschidere la Dunăre, cu terenuri fertile şi păduri de foioase, oferea condiţii optime de dezvoltare. Aici se puteau practica în egală măsură creşterea vitelor şi agricultura, pescuitul în apele şi bălţile Oltului şi ale Dunării, precum şi schimburile de produse.

După cum am remarcat şi anterior, aşezarea de la Pleaşov are şi o deosebit de interesantă poziţie cronologică. Potrivit datelor oferite de descoperiri, aşezarea se plasează în timp între finele sec. III şi începutul sec. I î.e.n., exact în perioada mai puţin cunoscută.

În plus trebuie subliniat faptul că aşezarea de la Pleaşov ne oferă posibilitatea de a stabili caracteristicile culturale de bază ale acestei etape. Avem în vedere tipurile ceramice, îndeosebi castroanele şi străchinile lucrate la roată, cu buza arcuită spre interior sau lată şi orizontală, tipul de cupă, predecesor al fructierei clasice, vasele mari bitronconice cu buza evazată, frecvenţa fructierelor lucrate cu mâna, din pastă neagră sau maronie, lustruite la suprafaţă etc. Asemenea tipuri ceramice nu se mai regăsesc în faza clasică a culturii geto-dacice, decât eventual la începutul acesteia şi în nici un caz în aceleaşi cantităţi şi cu aceeaşi frecvenţă. Pe temeiul celor stabilite în această privinţă la Pleaşov se vor putea în viitor mai uşor identifica şi defini nivelurile de locuire din etapa respectivă, care apar acum ca fază finală a aşezărilor din sec. IV — III şi ca moment iniţial al *davae*-lor.

Ne-am pus şi ne punem şi de data aceasta întrebarea în legătură cu cauzele care au determinat încetarea vieţii în această aşezare la începutul sec. I î.e.n., şi cu soarta locuitorilor ei. Din cele consemnate în timpul cercetărilor nu rezultă că aşezarea ar fi fost distrusă, ci mai degrabă părăsită. Abandonarea survine în mod bizar tocmai în vremea în care se pun

temeliile *davae*-lor și firesc ar fi fost să vedem evoluând această așezare și în secolele următoare. Să fie oare de pus în legătură acest moment cu frământările care au loc la geto-daci înainte de venirea lui Burebista la cârma Daciei, lupte interne caracterizate de Strabon ca fiind epuizante? O asemenea eventualitate nu este de înlăturat, dar nici nu poate fi acceptată mai mult decât ca pe o ipoteză. Și tot ca ipoteză trebuie admisă și eventualitatea că această comunitate getică va fi inclusă într-o formațiune politică mai mare, cu sediul în una din *davae*-le din aceeași zonă, fiind integrată apoi în regatul lui Burebista.

Rezultatele cercetărilor de la Pleașov reprezintă, prin caracterul aparte al așezării, prin definirea mai clară a fazei de trecere de la centrele de refugiu la *davae*, o importantă contribuție în eforturile depuse în ultima vreme în direcția unei cât mai bune cunoașteri a civilizației geto-dacice. Aceleași rezultate vin să sprijine în mod direct și concret ideea continuității și a caracterului unitar al culturii materiale și spirituale a lumii geto-dace, oferind totodată repere importante în stabilirea diferitelor etape ale evoluției acesteia, până la cucerirea romană.

FOUILLES ARCHÉOLOGIQUES DE L'HABITAT GÉTIQUE DE PLEAȘOV (DÉP. DE TELEORMAN)

RÉSUMÉ

Pendant les années 1985—1987 les recherches archéologiques ont été continuées dans le site gétique de Pleașov (dep. de Teleorman, en Valachie). Quelques surfaces ont été fouillées dans la proximité du vallum de défense, où sont concentrées les principales zones à dépôts archéologiques (fig. 1—2). On a ainsi mis au jour : de la poterie gétique (fig. 3—6) faite à la main et au tour, de la céramique d'importation représentée par quelques anses d'amphores à estampille provenant de Rhodes (fig. 7, 6—7 ; 8, 7—9), quelques objets en métal et en argile (fig. 7—8) et des meules de pierre.

On a constaté, cette fois aussi, que l'habitation s'est concentrée dans le proche voisinage du *vallum*, pour n'être que sporadique dans le reste du site, ce qui le rapproche des habitats de refuge des IVe — IIIe siècle av. J.-Chr. En tant que type capendant, notre habitat, pourvu de fossé et de *vallum* de terre, se rapproche des *davae* des Ier s. av. J.-Chr. — Ier s. apr. J.-Chr. L'analyse des découvertes permet de dater ce site entre la fin du IIIe siècle, au plus tôt, et le début du Ier s. av. J.-Chr. C'est une découverte de nature à combler une lacune dans la recherche de la culture geto-dacique et à établir une nette liaison entre les habitats et l'aspect culturel des IVe — IIIe s. av. J.-Chr. et les *davae* des deux derniers siècles précédant la conquête romaine.

EXPLICATION DES FIGURES

Fig. 1. Pleașov. Plan général des fouilles.

Fig. 2. Pleașov. Profil de la paroi N—E de la surface F.

Fig. 3—4. Pleașov. Céramique geto-dace faite à la main (échelle 1/2).

Fig. 5—6. Pleașov. Céramique geto-dace faite au tour (échelle 1/2).

Fig. 7. Pleașov. Anse de couvercle de vase (1), couvercle de vase (3), fusaioles d'argile (2, 4—5), objet de bronze (9) et anses d'amphores grecques timbrées (6—8).

Fig. 8. Pleașov. Anse de couvercle de vase (1), fusaioles d'argile (2—4), hache de fer (5), bracelet de fer (6) et anses d'amphores grecques timbrées (7—9) : (échelle 1/1 pour les n°s 1, 7—9 et 1/2 pour les n°s 2—5).